

Henrik Ibsen: *Et dukkehjem* (1879)

(Uddrag)

Nora Helmer er hovedpersonen i skuespillet Et dukkehjem. Dramaet foregår i et borgerligt hjem over julen, hvor Nora tilsyneladende lever lykkeligt med sin mand Torvald Helmer og deres tre børn. Men Nora har engang, da hendes mand var syg, lavet et falsk gældsbevis for at redde familiens økonomi. Krogstad arbejder i Helmers bank, og da han bliver fyret, truer han Nora med at afsløre gældsbeviset. Da Helmer hører om hustruens gerninger, vil han umyndiggøre hende, men han besinder sig og tilbyder at glemme hele affæren. I dette uddrag ses Noras endelige opgør med Helmer og den rolle som hustru, han vil have hende til at udfylde.

(Norsk)

3. akt

(...)

NORA (*ser på sit uhr*): Klokken er endnu ikke så mange. Sæt dig her, Torvald; vi to har meget at tale sammen. (*Hun sætter sig ved den ene side af bordet.*)

HELMER: Nora, hvad er dette her? Dette stivnede udtryk –

NORA: Sæt dig ned. – Det blir langt. Jeg har meget at tale med dig om.

HELMER (*sætter sig ved bordet lige over for hende*): Du ængster mig, Nora. Og jeg forstår dig ikke.

NORA: Nej, det er det just. Du forstår mig ikke. Og jeg har heller aldrig forstået dig – før i aften. Nej, du skal ikke afbryde mig. Du skal bare høre på, hvad jeg siger. – Dette er et opgør, Torvald.

HELMER: Hvorledes mener du det?

NORA (*efter en kort taushed*): Er dig ikke en ting påfaldende, således som vi sidder her?

HELMER: Hvad skulde det være?

NORA: Vi har nu været gifte i otte år. Falder det dig ikke ind, at det er første gang vi to, du og jeg, mand og kone, taler alvorligt sammen?

HELMER: Ja, alvorligt – hvad vil det sige?

NORA: I otte samfulde år – ja længere – lige fra vort første bekendtskab, har vi aldrig vekslet et alvorligt ord om alvorlige ting.

HELMER: Skulde jeg da idelig og altid indvie dig i bekymringer, som du dog ikke kunde hjælpe mig at bære?

NORA: Jeg taler ikke om bekymringer. Jeg siger, vi har aldrig siddet i alvor sammen, for at søge at komme tilbunds i noget.

HELMER: Men, kæreste Nora, vilde da det have været for dig?

NORA: Der er vi ved sagen. Du har aldrig forstået mig. – Der er øvet megen uret imod mig, Torvald. Først af pappa og siden af dig.

HELMER: Hvad! Af os to – af os to, der har elsket dig højere end alle andre mennesker?

NORA (*ryster på hovedet*): I har aldrig elsket mig. I har bare syntes, det var fornøjeligt at være forelsket i mig.

HELMER: Men, Nora, hvad er dette for ord?

NORA: Ja, det er nu så, Torvald. Da jeg var hjemme hos pappa, så fortalte han mig alle sine meninger, og så havde jeg de samme meninger; og hvis jeg havde andre, så skjulte jeg det; for det vilde han ikke have **likt**. Han kaldte mig sit dukkebarn, og han lagte med mig, som jeg lagte med mine dukker. Så kom jeg i huset til dig –

HELMER: Hvad er det for udtryk du bruger om vort ægteskab?

NORA (*uforstyrret*): Jeg mener, så gik jeg fra pappas hænder over i dine. Du indrettede alting efter din smag, og så fik jeg den samme smag som du; eller jeg lod bare så; jeg véd ikke rigtig; jeg tror det var begge dele; snart det ene og snart det andet. Når jeg nu ser på det, så synes jeg, jeg har levet her som et fattigt menneske – bare fra hånden og i munden. Jeg har levet af at gøre kunster for dig, Torvald. Men du vilde jo ha'e det så. Du og pappa har gjort stor synd imod mig. I er skyld i, at der ikke er blevet noget af mig.

HELMER: Nora, hvor du er urimelig og utaknemmelig! Har du ikke været lykkelig her?

NORA: Nej, det har jeg aldrig været. Jeg trode det; men jeg har aldrig været det.

HELMER: Ikke – ikke lykkelig!

NORA: Nej; bare lystig. Og du har altid været så **snil** imod mig. Men vort hjem har ikke været andet end en legestue. Her har jeg været din dukkehustru,

Likt

Syntes om.

Snil

Sød.

ligesom jeg hjemme var pappas dukkebarn. Og børnene, de har igen været mine dukker. Jeg syntes, det var fornøjeligt, når du tog og legte med mig, ligesom de syntes det var fornøjeligt, når jeg tog og legte med dem. Det har været vort ægteskab, Torvald.

HELMER: Der er noget sandt i, hvad du siger – så overdrevent og over-spændt det end er. Men herefter skal det bli'e anderledes. Legens tid skal være forbi; nu kommer opdragelsens.

NORA: Hvis opdragelse? Min eller børnenes?

HELMER: Både din og børnenes, min elskede Nora.

NORA: Ak, Torvald, du er ikke mand for at opdrage mig til en ret hustru for dig.

HELMER: Og det siger du?

NORA: Og jeg – hvorledes er jeg forberedt til at opdrage børnene?

HELMER: Nora!

NORA: Sagde du det ikke selv for en stund siden – den opgave turde du ikke betro mig.

HELMER: I opbrusningens øjeblik! Hvor vil du agte på det?

NORA: Jo; det var meget rigtig sagt af dig. Jeg magter ikke den opgave.

Der er en anden opgave, som må løses først. Jeg må se at opdrage mig selv. Det er du ikke mand for at hjælpe mig med. Det må jeg være alene om. Og derfor rejser jeg nu fra dig.

HELMER (*springer op*): Hvad var det, du sagde?

NORA: Jeg må stå ganske alene, hvis jeg skal få rede på mig selv og på alting udenfor. Derfor kan jeg ikke bli'e hos dig længer.

HELMER: Nora, Nora!

NORA: Jeg vil gå herfra nu straks. Kristine ta'er nok imod mig for inat –

HELMER: Du er afsindig! Du får ikke lov! Jeg forbyder dig det!

NORA: Det kan ikke nytte at forbyde mig noget herefter. Jeg ta'er med mig, hvad der tilhører mig selv. Af dig vil jeg ingenting have, hverken nu eller senere.

HELMER: Hvilket vanvid er dog dette!

NORA: Imorgen rejser jeg hjem – jeg mener, til mit gamle hjemsted. Der vil det være lettest for mig at komme ind i et eller andet.

HELMER: Å, du forblindede, uerfarne skabning!

NORA: Jeg må se at få erfaring, Torvald.

HELMER: Forlade dit hjem, din mand og dine børn! Og du tænker ikke på, hvad folk vil sige.

NORA: Det kan jeg ikke ta'e noget hensyn til. Jeg véd bare, det blir nødvendigt for mig.

HELMER: Å, det er oprørende. Således kan du svigte dine helligste pligter.

NORA: Hvad regner du da for mine helligste pligter?

HELMER: Og det skal jeg behøve at sige dig! Er det ikke pligterne imod din mand og dine børn?

NORA: Jeg har andre ligeså hellige pligter.

HELMER: Det har du ikke. Hvilke pligter skulde det være.

NORA: Pligterne imod mig selv.

HELMER: Du er først og fremst hustru og moder.

NORA: Det tror jeg ikke længere på. Jeg tror, at jeg er først og fremst et menneske, jeg, ligesåvel som du – eller ialfald, at jeg skal forsøge på at bli'e det. Jeg véd nok, at de fleste gir dig ret, Torvald, og at der står noget **sligt** i bøgerne. Men jeg kan ikke længere lade mig nøje med, hvad de fleste siger og hvad der står i bøgerne. Jeg må selv tænke over de ting og se at få rede på dem.

HELMER: Du skulde ikke have rede på din stilling i dit eget hjem? Har du ikke i sådanne spørgsmål en usvigelig vejleder? Har du ikke religionen?

NORA: Ak, Torvald, jeg véd jo slet ikke rigtigt, hvad religionen er.

HELMER: Hvad er det, du siger?

NORA: Jeg véd jo ikke andet, end hvad presten Hansen sagde, da jeg gik til konfirmation. Han fortalte, at religionen var det og det. Når jeg kommer bort fra alt dette her og blir ensom, så vil jeg undersøge den sag også. Jeg vil se, om det var rigtigt, hvad presten Hansen sagde, eller ialfald, om det er rigtigt for mig.

HELMER: Å, sligt er dog uhørt af en så ung kvinde! Men kan ikke religionen

Sligt

Sådan.

retlede dig, så lad mig dog ryste op i din samvittighed. For moralsk følelse har du dog? Eller, svar mig – har du **kanske** ingen?

Kanske

Måske.

NORA: Ja, Torvald, det er ikke godt at svare på det. Jeg véd det jo slet ikke. Jeg er ganske i vildrede med de ting. Jeg véd bare, at jeg har en ganske anden mening om sligt noget, end du. Jeg hører jo også nu, at lovene er anderledes, end jeg tænkte; men at de love skulde være rigtige, det kan jeg umulig få i mit hode. En kvinde skal altså ikke ha'e ret til at skåne sin gamle døende fader, eller til at redde sin mands liv! **Sligt** tror jeg ikke på.

Sligt

Sådan.

HELMER: Du taler som et barn. Du forstår ikke det samfund, du lever i.

NORA: Nej, det gør jeg ikke. Men nu vil jeg sætte mig ind i det. Jeg må se at komme efter, hvem der har ret, samfundet eller jeg.

HELMER: Du er syg, Nora; du har feber; jeg tror næsten, du er fra sans og samling.

NORA: Jeg har aldrig følt mig så klar og sikker som inat.

HELMER: Og klar og sikker forlader du din mand og dine børn?

NORA: Ja; det gør jeg.

HELMER: Så er kun én forklaring mulig.

NORA: Hvilken?

HELMER: Du elsker mig ikke mere.

NORA: Nej, det er just tingen.

HELMER: Nora! – Og det siger du!

NORA: Å, det gør mig så ondt, Torvald; for du har altid været så **snil** imod mig. Men jeg kan ikke gøre ved det. Jeg elsker dig ikke mere.

Snil

Sød.

HELMER (*med tilkæmpet fatning*): Er dette også en klar og sikker overbevisning?

NORA: Ja, fuldkommen klar og sikker. Det er derfor, jeg ikke vil være her længer.

HELMER: Og vil du også kunne gøre mig rede for, hvorved jeg har forspildt din kærlighed?

NORA: Ja, det kan jeg godt. Det var iaften, da det vidunderlige ikke kom; for da så jeg, at du ikke var den mand, jeg havde tænkt mig.

HELMER: Forklar dig nøjere; jeg begriber dig ikke.

NORA: Jeg har ventet så tålmodigt nu i otte år; for, Herregud, jeg indså jo nok, at det vidunderlige kommer ikke sådan til hverdags. Så brød dette knusende ind over mig; og da var jeg så usvigelig viss på: nu kommer det vidunderlige. Da Krogstads brev lå derude, – aldrig faldt det mig med en tanke ind, at du kunde ville bøje dig under dette menneskes vilkår. Jeg var så usvigelig viss på, at du vilde sige til ham: gør sagen bekendt for hele verden. Og når det var sket –

HELMER: Ja hvad så? Når jeg havde prigsivet min egen hustru til skam og skændsel –!

NORA: Når det var sket, da tænkte jeg så usvigelig sikkert, at du vilde træde frem og tage alt på dig og sige: jeg er den skyldige.

HELMER: Nora –!

NORA: Du mener, at jeg aldrig vilde taget imod et sligt offer af dig? Nej, det forstår sig. Men hvad vilde mine forsikringer gælde ligeover for dine? – Det var det vidunderlige, som jeg gik og håbed på i rædsel. Og for at hindre det, var det, at jeg vilde ende mit liv.

HELMER: Jeg skulde gladelig arbejde nætter og dage for dig, Nora, – bære sorg og savn for din skyld. Men der er ingen, som ofrer sin ære for den man elsker.

NORA: Det har hundrede tusend kvinder gjort.

HELMER: Å, du både tænker og du taler som et uforstandigt barn.

NORA: Lad gå. Men du hverken tænker eller taler som den mand, jeg skal kunne slutte mig til. Da din forskrækkelse var over, – ikke for hvad der trued mig, men for, hvad du selv var udsat for, og da hele faren var forbi, – da var det for dig, som om slet ingen ting var sket. Jeg var akkurat som før din lille sanglærke, din dukke, som du herefter skulde bære dobbelt **varligt** på hænderne, siden den var så skør og skrøbelig. (*Rejser sig.*) Torvald, – i den stund gik det op for mig, at jeg i otte år havde levet her sammen med en fremmed mand, og at jeg havde fået tre børn –. Å, jeg tåler ikke at tænke på det! Jeg kunde rive mig selv i stumper og stykker.

HELMER (*tungt*): Jeg ser det; jeg ser det. Der er visselig kommet en afgrund imellem os. – Å, men, Nora, skulde den ikke kunne udfyldes?

NORA: Således, som jeg nu er, er jeg ingen hustru for dig.

HELMER: Jeg har kraft til at blive en anden.

NORA: Måske, – hvis dukken tages fra dig.

HELMER: At skilles – skilles fra dig! Nej, nej, Nora, jeg kan ikke fatte den tanke.

Varligt

Forsigtigt.

NORA (*går ind til højre*): Des vissere må det ske. (*Hun kommer tilbage med sit ydertøj og en liden vadsæk, som hun sætter på stolen ved bordet.*)

Liden

Lille.

HELMER: Nora, Nora, ikke nu! Vent til imorgen.

Vadsæk

NORA (*tager kåben på*): Jeg kan ikke bli'e liggende natten over i en fremmed mands værelser.

Simpel taske.

HELMER: Men kan vi da ikke bo her som broder og søster –?

NORA (*binder hatten fast*): Du véd meget godt, det vilde ikke vare længe –. (*Slår schavlet om sig.*) Farvel, Torvald. Jeg vil ikke se de små. Jeg véd, de er i bedre hænder end mine. Således, som jeg nu er, kan jeg ingenting være for dem.

HELMER: Men engang, Nora, – engang –?

NORA: Hvor kan jeg vide det? Jeg véd jo slet ikke, hvad der blir ud af mig.

HELMER: Men du er min hustru, både som du er og som du blir.

NORA: Hør, Torvald; – når en hustru forlader sin mands hus, således, som jeg nu gør, så har jeg hørt, at han efter loven er løst fra alle forpligtelser imod hende. Jeg løser dig ialfald fra enhver forpligtelse. Du skal ikke føle dig bundet ved noget, lige så lidt, som jeg vil være det. Der må være fuld frihed på begge sider. Se, her har du din ring tilbage. Giv mig min.

HELMER: Også dette?

NORA: Dette også.

HELMER: Her er den.

NORA: Så. Ja, nu er det altså forbi. Her lægger jeg nøglerne. Om alle sager i huset véd pigerne besked – bedre, end jeg. Imorgen, når jeg er rejst, kommer Kristine herhen for at pakke sammen de ting, som er min ejendom hjemmefra. Det vil jeg ha'e sendt efter mig.

HELMER: Forbi; forbi! Nora, vil du aldrig mere tænke på mig?

NORA: Jeg kommer visst ofte til at tænke på dig og på børnene og på huset her.

HELMER: Må jeg skrive dig til, Nora?

NORA: Nej, – aldrig. Det får du ikke lov til.

HELMER: Å, men sende dig må jeg dog –

NORA: Intet; intet.

HELMER: – hjælpe dig, hvis du skulde behøve det.

NORA: Nej, siger jeg. Jeg modtager ingenting af fremmede.

HELMER: Nora, – kan jeg aldrig blive mere end en fremmed for dig?

NORA (*tager sin vadsæk*): Ak, Torvald, da måtte det vidunderligste ske. –

HELMER: Nævn mig dette vidunderligste!

NORA: Da måtte både du og jeg forvandle os således at –. Å, Torvald, jeg tror ikke længer på noget vidunderligt.

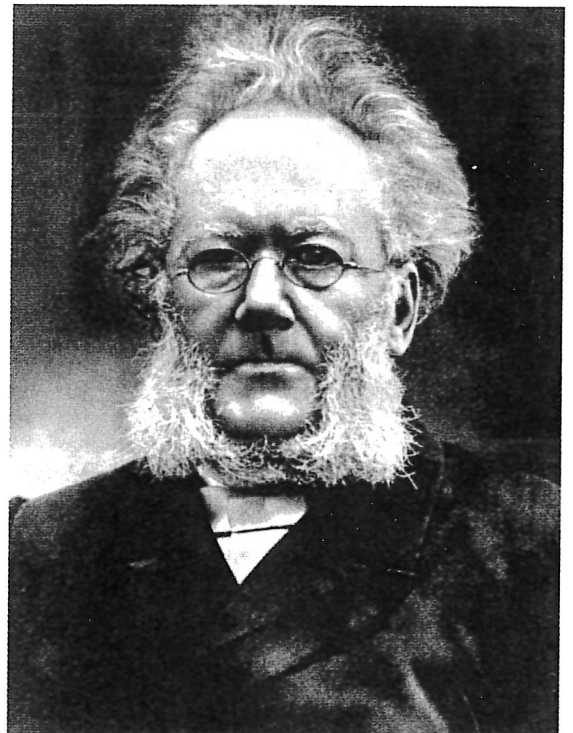
HELMER: Men jeg vil tro på det. Nævn det! Forvandle os således at –?

NORA: At samliv mellem os to kunde bli'e et ægteskab. Farvel. (*Hun går ud gennem forstuen.*)

HELMER (*synker ned på en stol ved døren og slår hænderne for ansigtet*): Nora! Nora! (*ser sig om og rejser sig.*) Tomt. Hun er her ikke mere. (*Et håb skyder op i ham.*) Det vidunderligste –?! (*nedefra høres drønnet af en port, som slås ilås.*)

Læsefokus:

Hvad kritiserer Nora ved sit ægteskab?
Skriv 3-5 punkter ned.

Henrik Ibsen (1828-1906).